

MİMAR SİNAN

Mimar Sinan, 29 Mayıs 1490 günü Kayseri merkez kazasının Keşi nahiyesinin Ağırnas köyünde doğdu. O gün, İstanbul'un Fethi'nin 37. yıldönümüne rastlıyordu. Sinan, orduya girdi ve istihkâm subayı olarak yavaş, fakat muntazam bir şekilde yükseldi. II. Bâyezid'in ölümünde 22, Yavuz Sultan Selim'in ölümünde 30 yaşındaydı. Yavuz'un İran ve Mısır seferlerine katıldı. Kanunî'nin Belgrad, Rodos, Mohaç, Viyana, Bagdad seferlerine de iştirak etti. Vezîr-i âzam Dâmad Lütî Paşa'nın dikkatini çekerek padişaha tanıtıldı, istidatları seçip yükseltmekte büyük bir sezgisi olan Kanunî Sultan Süleyman, yaşı 40'ı geçmiş bu istihkâm subayının mimarlık ve mühendislik bilgisine, sanat zevkine, köprü kurmaktaki mahâretine hayrân oldu. Sinan'ı ordudan aldı; hassa sermimar yani bugünkü anlayışımıza göre bayındırlık bakanı yaptı.

Büyük dehâsının yanında tükenmek bilmez bir enerjiye de sahip olan Sinan, birbirinden güzel eserlerden sonra Şehzâde Camii'ni inşa edince ünü, imparatorluk şuurları dışına çıktı. Pek uzun bir ömrün bütün nimetlerinden faydalanan Sinan, görülmemiş bir çalışkanlıkla Türk imparatorluğunu eserleriyle donatıyordu. Hassa ser-mimarlığı makamını Kanunî'den sonra II. Selim ve III. Murad devirlerinde de, ölünceye kadar devâm ettirdi. Her yeni hükümdardan en büyük iltifatları gördü. Devrinin Türk Cihan devletinin bütün kaynakları emrindeydi. Eserlerinde istediği malzemeyi harcayabildiği gibi, en büyük hattatları, nakkaşları, oymacıları, çinicileri, camcıları da kullanabiliyordu. Süleymaniye Külliyesi, ardından Edirne Selimiyesini inşa ederek sanatının zirvesine yükseldi.

9 Nisan 1588 günü İstanbul'da öldü. 97 yaşını 10 ay ve 11 gün geçiyordu. Süleymaniye Camii'nin yanındaki zarif türbesine gömüldü. 2 defa evlenmiş, çocuğu olmamıştı. Çok cömertti; onun için ölümünde borçları, bıraktığı mirası geçmişti. 5 kuşaktan 5 padişah görmüş, yalnız Osmanlıların değil, bütün Türk tarihinin en iyi, en parlak, en muhteşem, en zengin, en büyük yüzyılında yaşamıştı, iki eserinde aynı planı kullanmamış, birçok yapısında, cihan mimarisinin en güzel nisbetlerine erişmişti. Bu başarısını, bilgisi ve sanatı kadar, görgüsüne de borçludur. Anadolu, İran, Mısır, Mezopotamya, Suriye, Arabistan, Kırım, Macaristan, Orta Avrupa ve Balkanları uzun yıllar gezip dolaşmış, çeşitli medeniyetlere ait binlerce eseri görüp incelemiştir. Onun için sanat ufku, yalnız İtalya'yı gören büyük Rönesans mimarlarından daha geniş ve daha açık oldu. Eski medeniyetlerin ortaya koyduğu mimarlık şaheserlerinin çoğunu gören Sinan, bunlardan ilham almakla beraber, Anadolu Selçuklu mimarisinin yolunu takip etti. Büyük Selçukluların Orta Asya'dan getirip Anadolu'da geliştirdikleri bu sanat, Sinan'dan önceki Osmanlı mimarları tarafından şe-killendirilmiş, yumuşatılmış, Ahenkleştirilmiş ve olgunlaştırılmıştı. Sinan, bu sanatı zirvesine çıkardı ve ondan sonra hiçbir mimar, bu zirveyi

aşamadı. Bursa, Edirne ve İstanbul'u süsleyen eserlerin üslûbunu izleyen Sinan, bu üslûba erişilemez bir âhenk ve güzellik kazandırdı.

Batı tarihçilerinden bazıları Sinan'ı en büyük mimar olarak vasıflandırmışlardır. Eserlerinin sayısı ve kalitesi, bu görüşü doğrulamaktadır. Bıraktığı eserler, insanı şaşırtacak derecededir; şöyle: 81 cami, 51 mescid, 81 medrese yani yüksek veya orta dereceli okul, 19 türbe, 17 imaret, 3 hastahane, 7 su kemeri ve su bendi yani baraj, 8 köprü, 18 kervansaray, 33 saray, 32 hamam ve 6 mahzen. Bunların toplamı 356'dır. Köprülerin içinde bugün Yugoslavya'da kalan Hersek Köprüsü, hamamların içinde Ayasofya Hamamı gibi insanı heyecanlandıracak derecede azametli âbideler vardır. Bu eserlerin bugün çoğu ayakta değildir. Sinan'ın eserleri yalnız bugünkü Türkiye sınırları içinde kalmamaktadır; birçok yapı Yugoslavya, Macaristan, Yunanistan, Rusya, Bulgaristan, Kıbrıs, İran, Irak, Suriye gibi ülkelerde de vardır. Ancak eserlerinin yansından fazlası İstanbul'da bulunmaktadır. Ayasofya'yı yeniden inşa edeceğine onaran ve ayakta durmasını sağlayan da odur.

Sinan'ın yetiştirdiği mimarlar da sonradan hocaları derecesinde dehaya, o kadar geniş kaynaklara ve pek az insana nasîb olan 98 yıllık bir ömre malik olmamakla beraber, imparatorluğu çok değerli eserler, Sultanahmed gibi şaheserlerle süslemekte devam etmişlerdir. Hindistan'da Türk imparatoru Timuroğlu Şâh-ı Cihan nâmına Agra şehrinde inşa edilen meşhur Tâc-Mahal'i ve daha birçok âbideyi, İstanbul'dan giden Sinan'ın öğrencileri yapmışlardır.

Kaynak: Yılmaz Öztuna, Türk Tarihinden Yapraklar, MEB, İstanbul, 1989. S. 260-262.